

Glosses Emilianenses

"Jo sempre havia pensat que bascos i castellans eren de la mateixa família, d'aquells que poden odiar-se però que saben qui són perquè sempre han compartit la casa. Però els catalans viuen en una casa diferent."

Castella és un gran país, on les calors d'agost no són humides, els boscos es cremen poc, i els rius porten aigua fins i tot els anys de sequera. Parle de Castella la Vella, evidentment, i sobretot de la més vella de totes, la que et trobes baixant del País Basc per l'extensa regió de Burgos i de Sòria. Són terres que els mateixos castellans en diuen aspres i molt dures, i no veig del tot clar el motiu d'aquesta fama orgullosa, si no és pel fred que hi deu fer a l'hivern. En aquesta Castella les muntanyes són verdes de roures i de pins, hi ha prats ondulats i alberedes espesses seguint el curs dels rius, moltes cases són quadrades i de bona pedra, i la terra llaurada té colors foscos i sucosos. I tanmateix, els castellans es queixen. Tenen un país bellíssim on plou quan cal i com toca, un país ple d'autoritat i d'història poderosa, tenen prou renda per càpita per figurar en l'Europa dels rics i no en la dels pobres, tenen carreteres esplèndides i autopistes sense peatge, tenen una llengua que l'han feta parlar a no sé quants centenars de milions d'habitants del planeta, van guanyar la Guerra Civil, gairebé no hi ha incendis, tenen un govern de dreta, i amb tot això a favor, no paren de lamentar-se.

De l'última cosa que es queixen amargament és que els ha caigut una estàtua de la catedral de Burgos, que és un impressionant embalum on d'estàtues en deu haver més que en totes les esglésies valencianes juntes. Més exactament, es queixen que la ministra de Cultura no hi ha anat immediatament a visitar la pedra trencada per terra, i sí que va anar a visitar el Liceu de Barcelona quan es va cremar. No és broma, ho diuen els diaris: llegir la premsa local il·lustra moltíssim, i parlar amb els autòctons també. Cada país té la seua forma particular d'això que en diuen victimisme i aquests habitants de Castella tenen sempre un ull posat en el seu melic i un altre en Catalunya. És com una obsessió molt profunda, de manifestació intermitent i variable, i ara deu tocar una bona passera. De victimisme castellà (d'aquesta Castella, i de tot el regne d'Isabel la Catòlica, amb Lleó, la Manxa, Andalusia i Extremadura), d'anticatalanisme i d'espanyolisme declarat, que tot resulta ser la mateixa cosa. Catalunya els molesta, perquè és distant i diferent, i si tenen la sensació —que la tenen per principi— que aquella "part d'Espanya" no solament és diferent sinó que és rica, privilegiada, consentida, i amb influència en el "govern de la nació", això els molesta encara molt més. Hom podria pensar, a primera vista, que els enemics d'Espanya són els bascos, que proclamen cada dia que no volen ser espa-

nyols i tot això, i a més formen bandes armades si maten militars i policies. Però no: els bascos són de la família, poden ser una mica bèsties i extremats, però són de casa, són com un fill rebel que es baralla amb els pares, o com el fill pròdig de l'evangeli pel qual, quan torne, hom està disposat a fer festes i matar el millor vedell.

Fet i fet, jo sempre havia pensat que bascos i castellans eren de la mateixa família, d'aquells que poden odiar-se però que saben qui són perquè sempre han compartit la casa. Però els catalans viuen en una casa diferent. En totes les històries d'aquesta mena, hi ha símbols que les expressen millor que cap altre, com ací les Glosses Emilianenses. Anant de Nàjera cap a Salas de los Infantes hi ha el poble de Berceo, pàtria del clergue Gonzalo, un dels fundadors de la literatura castellana. I al costat de Berceo hi ha el monestir de San Millán de la Cogolla, on aquesta llengua va donar "*sus primeros vagidos*" documentats i escrits. Els *vagidos* en qüestió els mostren en un petit Museu de la Llengua a San Millán de Yuso, i són unes notes al marge, unes glosses, en un manuscrit llatí. Degué passar, com en altres primers *vagidos* de llengües europees, que un monjo pensà que el text llatí ja no era fàcil d'entendre, i va escriure uns aclariments o traduccions al marge, en el vulgar que parlava. Tot normal. D'això fa mil i dos anys, i el 1992 SS. MM. els Reis d'Espanya hi van anar amb gran pompa per celebrar el mil·lenari. Però al costat de la gran placa de pedra de l'Acadèmia Espanyola, n'hi ha una altra: de l'Acadèmia Basca, i celebrant exactament la mateixa cosa. Perquè entre les glosses en pre-castellà, també n'hi ha alguna en basc, vés per on. No sé si del mateix monjo o d'un altre, però vol dir que al monestir hi havia bascos castellans, o castellans bascos, o una mica de tot. Exactament com en tota aquesta regió entre Burgos, Alaba i Navarra, que és la mare dels ous. Les primeres paraules escrites en castellà, per tant, apareixen al costat, físicament, de les primeres escrites en basc. I jo no sóc fetitxista, però una gent que comparteix la glossa d'aquesta manera, per força ha de compartir moltes coses més. Vull dir que ells són ells i es poden barallar entre ells, però nosaltres som d'una altra glossa, no d'aquella. I mil anys després, això es nota: Pujol i Arzallus, per exemple, encara estan separats per aquelles glosses unides. I la ministra de Cultura hauria d'acudir veloçment a veure cada pedra que caiga de la catedral de Burgos.

Joan F. Mira